

กองควบคุมอาหารและยาสัตว์

ผลผลิต: โครงการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร

กิจกรรมหลัก : ตรวจสอบรับรองคุณภาพสินค้าปศุสัตว์

กิจกรรมรอง : ควบคุมป้องกัน และแก้ไขปัญหาเชื้อดื้อยาในสัตว์

1. หลักการและเหตุผล :

ยาต้านจุลชีพ (Antimicrobial medicines) ที่มีฤทธิ์ในการฆ่าเชื้อแบคทีเรีย มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อสุขภาพคน และสัตว์ เนื่องจากใช้เพื่อป้องกันและรักษาโรคที่เกิดจากการติดเชื้อแบคทีเรีย ทั้งคน และสัตว์ จึงมีความสำคัญด้านการแพทย์ การสาธารณสุข และความปลอดภัยอาหารในระดับนานาชาติ ในห่วงโซ่การผลิตอาหาร และเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ การใช้ยาต้านจุลชีพทั้งในมนุษย์ สัตว์ และภาคเกษตรกรรม ล้วนมีส่วนทำให้จำนวนเชื้อแบคทีเรียดื้อยาต้านจุลชีพมีมากขึ้น การดื้อยาต้านจุลชีพ (Antimicrobial resistance) ของเชื้อแบคทีเรียที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ยาต้านจุลชีพที่ในอดีตเคยใช้ได้ผลกลับใช้ไม่ได้ผลในปัจจุบัน ขณะเดียวกันอุตสาหกรรมยาทั่วโลก ไม่มีการวิจัยและพัฒนาหรือค้นคิดยาต้านจุลชีพชนิดใหม่ เพื่อต่อสู้กับเชื้อแบคทีเรียดื้อยา สถานการณ์เช่นนี้ทำให้ทุกประเทศทั่วโลกกำลังเข้าสู่ยุคหลังยาปฏิชีวนะ (post-antibiotic era) ที่การเจ็บป่วยจากการติดเชื้อแบคทีเรียเพียงเล็กน้อยอาจเป็นอันตรายถึงชีวิตได้

กรมปศุสัตว์ได้เล็งเห็นถึงประเด็นปัญหาการดื้อยานี้ จึงได้เตรียมความพร้อมให้เจ้าหน้าที่ได้มีความรู้ทั้งด้านทฤษฎี และด้านการปฏิบัติ ในการเฝ้าระวังการดื้อยาต้านจุลชีพในส่วนของการดื้อยาที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์ที่ใช้เป็นอาหาร ซึ่งเป็นการบูรณาการการทำงานในทุกภาคส่วนของกรมปศุสัตว์ โดยการจัดทำระบบเฝ้าระวังเชื้อดื้อยาในสัตว์ทางห้องปฏิบัติการระดับชาติ วางมาตรการลดหรือชะลอการดื้อยาต่างๆ เช่น การเฝ้าระวังการใช้ยาต้านจุลชีพให้มีการใช้อย่างเหมาะสม ให้ความรู้ และสร้างความตระหนักแก่ผู้ประกอบการภาคปศุสัตว์เรื่องเชื้อดื้อยา วางมาตรการให้ลดการใช้ยาต้านจุลชีพที่ไม่จำเป็น รวมทั้งมุ่งมั่นที่จะดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การจัดการการดื้อยาต้านจุลชีพประเทศไทย พ.ศ. 2560-2564 เพื่อให้สอดคล้องกับแผนดำเนินการระดับโลกเรื่องการดื้อยาต้านจุลชีพ (Global Action Plan on Antimicrobial Resistance) ที่ประกอบด้วย ความร่วมมือของหลายๆ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 พัฒนาระบบการเฝ้าระวังเชื้อดื้อยาในสัตว์ของประเทศ ให้มีประสิทธิภาพ และเป็นมาตรฐาน
- 2.2 พัฒนาระบบการใช้ยาต้านจุลชีพอย่างรอบคอบสมเหตุผล (Prudent use)
- 2.3 พัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านเชื้อดื้อยาของประเทศไทย
- 2.4 พัฒนางค์ความรู้ของบุคลากรกรมปศุสัตว์ทั้งในพื้นที่และห้องปฏิบัติการ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเชื้อดื้อยาในสัตว์

3. ผลผลิต

- 3.1. มีระบบการเฝ้าระวังเชื้อดื้อยาในสัตว์ของประเทศ ให้มีประสิทธิภาพ และเป็นมาตรฐาน
- 3.2. มีระบบการใช้ยาต้านจุลชีพอย่างรอบคอบสมเหตุผล (Prudent use)
- 3.3. มีระบบฐานข้อมูลด้านเชื้อดื้อยาของประเทศไทย
- 3.4. บุคลากรกรมปศุสัตว์ทั้งในพื้นที่และห้องปฏิบัติการ มีองค์ความรู้เรื่องเชื้อดื้อยา และสามารถนำมาพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหาเชื้อดื้อยาในสัตว์

4. ผลลัพธ์

ได้ทราบสถานะการดื้อยาต้านจุลชีพในปศุสัตว์ของประเทศไทย เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหาเชื้อดื้อยาในมนุษย์และสัตว์ตามแนวคิดสุขภาพหนึ่งเดียว(One Health)

5. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

จำนวนตัวอย่างที่ได้รับตรวจวิเคราะห์ เพื่อเฝ้าระวังการดื้อยาต้านจุลชีพจำนวน 5,900 ตัวอย่าง

6. ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงาน

6.1 กองควบคุมอาหารและยาสัตว์ ดำเนินการ

- 6.1.1 จัดประชุมคณะกรรมการ และคณะทำงานควบคุม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาเชื้อดื้อยาในสัตว์ ในส่วนกลางและเขต
- 6.1.2 จัดทำแผนการปฏิบัติงาน โครงการควบคุม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาเชื้อดื้อยาในสัตว์กรมปศุสัตว์
- 6.1.3 จัดทำแผนปฏิบัติงานเพื่อลดการใช้ยาต้านจุลชีพและการใช้ยาต้านจุลชีพอย่างรอบคอบสมเหตุผล (Prudent use)ในระดับฟาร์มร่วมกับปศุสัตว์เขต
- 6.1.4 สรุปและวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานการควบคุม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาเชื้อดื้อยาในสัตว์ ในภาพรวมรายงานกรมปศุสัตว์

6.2 สำนักงานปศุสัตว์เขต ดำเนินการ

- 6.2.1 จัดประชุมคณะทำงานควบคุม ป้องกัน แก้ไขปัญหาเชื้อดื้อยาและสารตกค้างในสัตว์ระดับเขตรายงานกรมปศุสัตว์ผ่านกองควบคุมอาหารและยาสัตว์
- 6.2.2 ติดตามการปฏิบัติงานของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด และประสานงาน สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ สำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ หรือ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ ในพื้นที่ตามกิจกรรม การควบคุม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาเชื้อดื้อยาในสัตว์
- 6.2.3 รายงานสรุปและวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงาน ในพื้นที่รับผิดชอบ ให้กรมปศุสัตว์ผ่านกองควบคุมอาหารและยาสัตว์ทราบ

6.3 สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ดำเนินการ

6.3.1 ประชาสัมพันธ์ข้อมูลและให้ความรู้เรื่องเชื้อดื้อยาให้เกษตรกร และผู้ประกอบการในพื้นที่รับผิดชอบ

6.3.2 เก็บตัวอย่างส่งสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ และสำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ (เขต 1) หรือศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ (เขต 2-9) ในพื้นที่พร้อมใบนำส่งตัวอย่าง

6.3.3 ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการดื้อยา เมื่อได้รับผลการทดสอบความไวต่อยาต้านจุลชีพจากห้องปฏิบัติการ ร่วมกับสำนักงานปศุสัตว์เขตในพื้นที่ และรายงานผลให้สำนักงานปศุสัตว์เขต และกองควบคุมอาหารและยาสัตว์ทราบ

6.4 สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

6.4.1 ตรวจตัวอย่างลำไส้ (caecum) จากโรงฆ่าสัตว์ในพื้นที่เขต 1 และทดสอบความไวต่อยาต้านจุลชีพของเชื้อแบคทีเรียในพื้นที่เขต 1-9 ยกเว้น เชื้อ *Campylobacter* spp. ที่แยกได้ให้ทดสอบความไวต่อยาต้านจุลชีพที่ศูนย์ฯ นั้นๆ ให้ทดสอบแจ้งผลการตรวจให้สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดผู้ส่งตัวอย่าง และสำเนาให้สำนักงานปศุสัตว์เขต 1ทราบ

6.4.2 รวบรวม และสรุปผลจากการทดสอบความไวต่อยาต้านจุลชีพของเชื้อแบคทีเรียจากสถาบันฯ และศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ทุกแห่ง รายงานกรมปศุสัตว์ และสำเนาให้กองควบคุมอาหารและยาสัตว์ทราบ

6.5 สำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์

6.5.1 ตรวจตัวอย่างเนื้อสัตว์ ในพื้นที่เขต 1 และทดสอบความไวต่อยาต้านจุลชีพของเชื้อแบคทีเรียในพื้นที่เขต 1-9 แจ้งผลการตรวจให้สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดผู้ส่งตัวอย่าง และสำเนาให้สำนักงานปศุสัตว์เขต 1-9ทราบ

6.5.2 รวบรวม และสรุปผลการทดสอบความไวต่อยาต้านจุลชีพของสำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ และศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ทุกแห่ง รายงานกรมปศุสัตว์ และสำเนาให้กองควบคุมอาหารและยาสัตว์ทราบ

6.6 ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์

6.6.1 ตรวจตัวอย่างลำไส้ (caecum) และเนื้อสัตว์จากโรงฆ่าสัตว์ในพื้นที่รับผิดชอบโดยส่งเชื้อแบคทีเรียที่ตรวจแยกได้จากตัวอย่างลำไส้ (caecum) ไปทดสอบความไวต่อยาต้านจุลชีพของเชื้อแบคทีเรียที่สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ ยกเว้นเชื้อ *Campylobacter* spp. ที่เพาะแยกเชื้อได้ให้ทำการทดสอบความไวต่อยาต้านจุลชีพที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์นั้นๆ และส่งเชื้อแบคทีเรียที่ตรวจแยกได้จากตัวอย่างเนื้อสัตว์ไปทดสอบความไวต่อยาต้านจุลชีพของเชื้อแบคทีเรียที่สำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์และแจ้งผลการตรวจให้สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดผู้ส่งตัวอย่าง และสำเนาให้สำนักงานปศุสัตว์เขตทราบ

6.6.2 รวบรวม และสรุปผลการทดสอบความไวต่อยาต้านจุลชีพ ส่งสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ สำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ และกองควบคุมอาหารและยาสัตว์ทราบ

7. แผนภูมิความเชื่อมโยงของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและขั้นตอนวิธีปฏิบัติงาน

ขั้นตอนการเก็บตัวอย่างเพื่อเฝ้าระวังโครงการควบคุม ป้องกันและแก้ไขปัญหาเชื้อดื้อยาในสัตว์ปีกประมาณ 2562
ผู้รับผิดชอบ

